

Op 15 november 2003 organiseerde de Natuurbeschermingscommissie en de Veldbiologische Commissie van de KNNV een themadag in de Uithof in Utrecht over de Flora- en faunawet. Er waren ongeveer tweehonderd deelnemers aanwezig, vijftig meer dan tevoren was gehoopt. De helft bestond uit KNNV-ers, maar er waren ook dertig IVN-ers en zeventig mensen uit andere natuurgroepen, adviesbureaus of overheden. Het was druk die dag, maar de organisatie verliep op rolletjes. Een van de grootste verrassingen was voor velen de uitgebreide informatiemap met hierin alle lezingen en handouts van de workshops. Ook achtergrondinformatie en behandeling van cases was bijgevoegd, zodat de map een aardig naslagwerk is voor mensen die actief zijn in de natuurbescherming.

Themadag Flora- en faunawet

FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet is vorig jaar in werking getreden. De soortenbescherming uit de Vogelwet, de Natuurbeschermingswet en enkele andere wetten is in de nieuwe wet opgenomen. Tijdens de bijeenkomst werden de mogelijkheden besproken om door middel van onderzoek en bezwaar een bijdrage te leveren aan de beschermende werking van de Flora- en faunawet. Inventarisaties van planten en dieren in een bepaald gebied worden van oudsher uitgevoerd door leden van organisaties zoals de KNNV, IVN en NJN. Deze inventarisatiegegevens kunnen een belangrijke rol vervullen binnen de werking van de Flora- en faunawet. Het is mogelijk om met deze gegevens ruimtelijke plannen zodanig te beïnvloeden, dat het behoud van natuurwaarden beter wordt gewaarborgd. Het gaat daarbij niet om een enkel exemplaar zoals een Knoflookpad, Rosse woelmuis of Kamsalamander, maar om het behoud van ecologisch waardevolle terreinen en ecologische verbindingzones. Ook kunnen de gegevens gebruikt worden om te adviseren over compensatie van niet te voorkomen schade.

Het mooie van de wet is dat iedereen zich zelfs individueel kan inzetten voor de natuur in de eigen woonomgeving. Het belangrijkste is dat je bijhoudt welke interessante soorten waar voorkomen en dat je dit vastlegt in een rapportje of een artikel in een blad.

OPBOUW VAN DE DAG

De dag begon met een viertal plenaire lezingen, waarin het landelijk soortbeschermingsbeleid (ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) werd toegelicht, de rol van soortbeschermingsorganisaties (Vogelbescherming), de aspecten van jacht en landbouwschade (De Faunabescherming) en de natuurbeschermings-

acties (door een Friese natuurvereniging). In de middag waren er vijf workshops, waarover later in dit artikel meer. Peter Veen, oud voorzitter van de Natuurbeschermingscommissie en werkzaam als natuuradviseur (ook namens de KNNV) in vooral Oost Europa, was dagvoorzitter. De dag was mede bedoeld om extra mensen te krijgen voor de ondersteunende commissies, de Natuurbeschermingscommissie en de Veldbiologische Commissie. Dit is ten dele gelukt. Met name goede schrijvers en organisatoren en iemand die de websites kan beheren worden nog gezocht.

TOESPRAAK KNNV-VOORZITTER

Anton van Weelderden, de nieuwe voorzitter van het landelijk bestuur van de KNNV, memoreerde dat natuurkennis en natuurbewering centraal staan in de eerste doelstelling van de KNNV. Dit leidt tot natuuronderzoek en het systematisch vastleggen van waarnemingen, de tweede doelstelling. En dat leidt weer tot natuurbescherming, de derde doelstelling. En dat is niet bedoeld als derde plaats. Het is een logische volgorde waarbij wij als KNNV onze verantwoordelijkheid willen nemen, als we zien dat de natuurkwaliteit achteruitgaat. Maar wat voor de KNNV geldt, geldt natuurlijk ook voor veel andere natuurorganisaties in Nederland, die daarom ook waren uitgenodigd.

INLEIDING DOOR J.J. BAKKER (LNV)

Jacob Jan Bakker opende in het ochtendprogramma een reeks van vier lezingen. Hij is nauw betrokken geweest bij de invoering van de Flora- en faunawet en bij de uitvoering ervan. De wet vloeit mede voort uit de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn. Ondanks de vijftien jaar voorbereiding blijkt de wet toch de nodige commotie te

veroorzaken. Dit ligt onder andere aan de drastische beperkingen die aan de jacht zijn gesteld en aan de incidenten rondom de Korenwolf, de Zandhagedis en de Zeggekorfslak, die ieder apart de aanleg van een weg of industrieterrein hebben opgehouden.

Op zich is dit niet erg en ook eigenlijk wel de bedoeling van de wet, maar het probleem lag eerder in de slechte voorbereiding op de consequenties van de wet. Als er bijzondere soorten worden waargenomen, moet eerst een ecologische analyse

plaatsvinden van het effect van de ingreep op de lokale populatie. Dit moet worden afgewogen tegen het maatschappelijk belang van de ingreep en de mogelijkheden voor alternatieve locaties. Is de ingreep onvermijdelijk dan moet compensatie (een alternatief leefgebied) worden gevonden voor de meest beschermde soorten. En dat zijn de soorten uit bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. De procedure waarin dit plaatsvindt is de ontheffingsaanvraag. De initiatiefnemer moet bij een dienst van LNV vragen om ontheffing van de plicht uit de wet om geen planten of dieren te beschadigen of te verontrusten.

In de Nederlandse politiek is de wet niet onomstreden, met name vanwege de te groot geachte bescherming voor meer algemene soorten en de economische gevolgen die de wet heeft. Er kunnen in 2004 dus nieuwe maatregelen worden verwacht, die enkele scherpe kantjes van de wet afhalen. Het gaat onder andere om vrijstelling van

een ontheffingsaanvraag wanneer uit onderzoek blijkt dat er alleen algemene soorten voorkomen in een gebied waar gebouwd gaat worden. Ook komt er een plan van aanpak voor de gegevensvoorziening en afspraken over de betaling voor deze gegevens.

BELANG VAN NATUURGEGEVENS

Jan Kleefstra is lid van de Friese Ferien voor Fieldbiologie (FFF) en als stedenbouwkundige betrokken bij bestemmingsplannen. Hij maakte aan de hand van voorbeelden

wel van groot belang voor de uitwisseling tussen de deelpopulaties. De FFF gaat dus weer in beroep en het is afwachten of de rechter hier weer in mee gaat.

Jan Kleefstra deed een beroep op alle aanwezigen om zowel te zorgen voor actuele natuurgegevens op plekken in de gemeente waar misschien gebouwd gaat worden. En als dat dan dreigt dan moeten wij natuurlijk procederen.

WORKSHOP NATUUR- INVENTARISATIES

In de middag waren er vijf parallele workshops. De eerste ging over inventarisaties, conclusies trekken en verslagleggen. Inleiders waren Peter Veen en Hans Grotenhuis. De eerste stelling van de workshop ondersteunde volledig de oproep van Jan Kleefstra van de FFF. Die luidde dat het inventariseren van een natuurgebied misschien wel leuker is, maar dat het inventariseren van een wit gebied veel nuttiger is, om schade of aantasting van dit gebied te voorkomen. De veertig aanwezigen in deze workshop hadden er alle begrip voor.

Ook de tweede stelling was een hartekreet. Het verzamelen van ge-

gevens is leuker dan het schrijven van een rapport, maar dat rapport is wel waarom het gaat. Het rapport moet voldoen aan kwaliteitseisen en de eerste is een heldere vraagstelling. Wat is het doel van de inventarisatie, waarop is het gericht en wat wil je ermee bereiken. Het onderzoek moet natuurlijk goed zijn uitgevoerd en de gekozen soortgroepen moeten passen bij het doel. Na afloop moeten de resultaten worden vergeleken met het gevoerde beheer of met de bedreigingen die in dit gebied spelen. Wat zijn de gevolgen voor de belangrijkste soorten die zijn gevonden (soorten van de rode lijst of van de habitatrictlijn bijlage 4). Geprobeerd moet worden zo duidelijk mogelijke conclusies te trekken, die antwoord geven op de vraagstelling van het onderzoek.

Noot: Misschien is dit gemakkelijker gezegd dan gedaan. De Veldbiologische Commissie heeft zich voorgenomen om de

KNNV-afdelingen en -werkgroepen aan te bieden de conceptrapporten te bekijken en advies te geven voor verbetering van de kwaliteit. Kijk voor meer informatie op de VC-website van de KNNV (www.KNNV.nl/vc) onder het kopje Natuuronderzoek.

WORKSHOP VASTLEGGEN VAN INVENTARISATIEGEGEVENS IN DATABASES

Cor Nonhof, Egbert Baars en Laurens Sparrius waren de begeleiders van deze workshop. Het zijn ervaren cracks in de KNNV die zelf natuurgegevens vastleggen in databases. Zij gaven een toelichting op de gebruikte databases, de beschikbare softwareprogramma's en de manier van opslaan van gegevens. Zie voor nadere informatie het naslagwerk Flora- en faunawet of de website (www.KNNV.nl/vc). Belangrijk discussiepunt was de kwaliteit van de verzamelde gegevens. Het maakt nogal wat uit of het gaat om waarnemingen van een excursie, om een waarneming van een interessante soort of om een echte inventarisatie. De manier van verzamelen bepaalt de gebruikswaarde ervan. Incidentele waarnemingen zijn van belang voor de kwaliteit van een gebied, maar het gaat dan om een globale indicatie (waardebeoordeling).

Alleen met een systematische inventarisatie, en dat kan gaan om structurele winterstellingen of een voorjaarsinventarisatie, kun je harde gegevens opbouwen. Overheden nemen deze gegevens overigens alleen serieus als ze zijn vastgelegd in een rapport of een goed verslag in een publicatie.

Noot: het landelijk bestuur en de Veldbiologische Commissie zijn er geen voorstander van dat de KNNV landelijke databases gaat opzetten. Dit vergt een gigantische operatie en een professionele aanpak, die bijvoorbeeld SOVON en FLORON wel aankunnen, maar dan ook alleen bij gratie van hoge subsidie door de overheid. Het advies aan afdelingen en werkgroepen is om zelf de gegevens goed vast te leggen, bij voorkeur in rapporten en wel zo dat van precieze locaties in de gemeente gezegd kan worden wat er voorkomt. Juist deze gegevens zijn als ze systematisch zijn verzameld geld waard voor overheden en goud waard voor natuurbescherming.

WORKSHOP INVLOED OP GEMEENTELIJK GROENBELEID

Deze workshop werd begeleid door Arjan van der Veen en Wim Haver, gemeenteambtenaren in Almere en Wageningen, en Johan Zwanenburg van een natuuradvies-

duidelijk hoe belangrijk natuurgegevens zijn, die onder andere de KNNV verzamelt in haar inventarisaties.

In Friesland moesten de provincie en de gemeente Sneek, in het geval van de case, geheel worden opgevoed in de werking van de Flora- en faunawet. Voor de bouw van een pannenkoekenrestaurant aan het Snekermeer werd door de gemeente en provincie toestemming gegeven zonder natuuronderzoek. De rechter vernietigde, na allerlei bezwaarprocedures van de FFF, dit besluit en eiste een grondig onderzoek naar het voorkomen van de Rosse woelmuis, waar het in dit geval om gaat. Dit onderzoek is onlangs uitgevoerd, maar nog is FFF hiermee niet tevreden. Want er is nu alleen gekeken naar de bouwlocatie en niet naar de totale omgeving. Er zijn geen Rosse woelmuizen aangetroffen. De bouwlocatie ligt namelijk in de ecologische verbindingszone van deze muis, dus die zitten hier niet het hele jaar. Maar de locatie is

bureau. Wim Haver hield een uitgebreid verhaal over de taken van rijk, provincie en gemeenten voor natuurbeleid en plantsoenbeheer. Als je dit als natuurgroep wilt beïnvloeden heb je tijd nodig en doorzettingsvermogen, want de procedures in overheidsland zijn lang en tegenhouden van wat de politiek besloten heeft, valt niet mee.

Basis zijn ook hier weer natuurgegevens. Het belang hiervan werd benadrukt door

zij behoefte hebben. Want tevoren voorkomen dat bedreigende voorstellen worden geschreven is beter dan het achteraf van tafel krijgen ervan.

Het bijhouden van aanvragen voor ontheffingen is voor natuurgoepen van groot belang. Met een ontheffing mogen dus wel natuurwaarden worden aangetast. De kwaliteit van het uitgevoerde natuuronderzoek is wezenlijk voor de beoordeling van de natuurwaarden. Probeer dus erachter te komen waar je deze onderzoeken kunt inzien en wanneer je hierop kunt inspreken. Alle ontheffingsbesluiten van het Ministerie van LNV worden op de website gepubliceerd: www.minlnv.nl. Hier kun je na wat doorklikken alle recente ontheffingen inzien. Volg de weg: het LNV-loket, linksboven: regelingen, regelingen per onderwerp: vergunningen en ontheffingen, Flora- en faunawet, beschikkingen en ontheffingen. Je kunt hier ook vragen stellen.

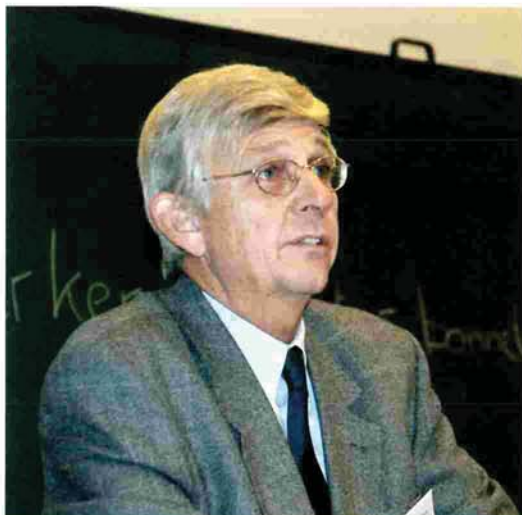
WORKSHOP GEGEVENSOVERDRACHT

In deze workshop, begeleid door Henrik de Nie en Kai Waterreus van de Veldbiologische Commissie, is gesproken over de manier waarop veldbiologische gegevens gebruikt kunnen worden in contacten buiten de KNNV en natuurbeherende instellingen. Rob van Westrienen (Natuurloket) verdedigde de stelling dat goede samenwerking met PGO's (SOVON, FLO-RON, RAVON, Vlinderstichting, etcetera) van groot belang is. Op deze manier is gegarandeerd dat de gegevens landelijk beschikbaar komen en het meest effectief gebruikt kunnen worden voor soortenbescherming. Op zich waren de deelnemers het hier ook wel mee eens. De afdelingen moeten de overgedragen gegevens ook zelf goed bewaren en opslaan, zodat ze kunnen worden ingezet voor natuurbeschermingsdoeleinden.

In de discussie in de workshop daarna was een grote meerderheid het er mee eens dat KNNV-afdelingen zich meer moeten bezighouden met het verzamelen van veldbiologische gegevens om natuurvriendelijke ontwikkelingen tegen te gaan. Men vond dat de afdelingen zelf moeten beslissen over hoe met de gegevens wordt omgesprongen en hoe de samenwerking met PGO's vorm krijgt. Echter, de behoefte aan landelijke richtlijnen over deze ingewikkelde materie (geldelijke vergoedingen bijvoorbeeld!) werd onontbeerlijk geacht. Hier ligt een duidelijke taak voor de Veldbiologische Commissie. Deze commissie is nog wat beperkt bemenst en is nog bezig haar prioriteiten te bepalen.

WORKSHOP BEZWAARSCHRIFTEN EN ACTIES VOOR NATUURBESCHERMING

In deze door de NBC-leden Michel Kleij en Fons Bongers geleide workshop kwamen de mogelijkheden voor het voeren van acties aan bod. Met de Flora- en faunawet is de soortbescherming, onder andere voortkomend uit diverse internationale verplichtingen (Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn en diverse conventies) in de Nederlandse wet verankerd. In de Flora- en faunawet zijn vele verbodsbepalingen opgenomen

boven: KNNV-voorzitter A. van Weelderden, onder: ir. J.J. Bakker

Arjan van der Veen. KNNV-ers, die niet meer willen dan inventariseren en waarnemen, kunnen hun rapportages overdragen aan milieu-organisaties met mensen die meer weten van de overheidsplannen en -procedures. Zo'n natuurbeschermingsclubje hoeft niet groot te zijn, als ze zich maar goed aan de inspraaktermijnen houden. In Almere heeft de KNNV meegeholpen om de verkeerde determinatie van de Heikikker te ontzenuwen. Dat kan dus ook. Voor iedereen die invloed wil hebben op het groenbeleid: zorg voor goede communicatie met de wethouder en ambtenaren van de gemeente en provincie. Zij kunnen je vertellen wat de plannen zijn en zij kunnen aangeven aan welke natuurgegevens

boven: mr. A.J. Cnoop Koopmans, onder: drs. P. Veen. FOTO'S: KAI WATERREUS

voor handelingen die planten- en diersoorten kunnen verontrusten of schaden; voor de meeste verbodsbepalingen kan echter via de provincie of het Ministerie van LNV ontheffing worden verkregen. Voor de natuurbescherming is er in deze procedures een dankbare taak weggelegd om ertoe bij te dragen dat natuurbelangen bij de algehele belangenafwegingen niet worden weggepoetst. Zo zijn er bij ontheffingsaanvragen altijd economische belangen betrokken, maar dat rechtvaardigt op zichzelf nog niet dat er een ontheffing of vergunning wordt verleend. Anders is soortbescherming een wassen neus. Er moeten belangen worden afgewogen en

naar de mening van de NBC is er voor de KNNV en andere natuurgroepen een taak weggelegd om een bijdrage te leveren aan een zwaar gewicht voor natuurbelangen.

In de workshop zijn de mogelijkheden van procedures uitgebreid aan bod gekomen. Essentiële aandachtspunten zijn de zorgvuldigheid waarmee een zaak moet worden aangepakt. Wees er in een vroeg stadium bij, voer overleg en probeer altijd een juridische procedure te vermijden. Maar als een gang naar de rechter nodig is, laat dat dan niet na!

Een belangrijk, cruciaal element daarbij is dat je als natuurbeschermer moet aantonen dat je in juridische zin belanghebbend bent in de procedure. Als persoon ben je eigenlijk zelden of nooit gerechtigd om in procedures mee te spelen; je wordt direct afgeserveerd. Frustratie resteert. Dat geldt niet voor bijvoorbeeld de KNNV als officieel behartiger van natuurbelangen. In de workshop is veel aandacht besteed aan de statuten van de KNNV-afdelingen, tekenbevoegdheid bij bezwaarschriften en het belang van tijdige reactie. En als laatste leermoment: altijd de NBC van het verloop en de afloop van procedures op de hoogte brengen. De NBC kan er voor zorgen dat lokale ervaringen voor de landelijke KNNV beschikbaar komen.

Wim Haver was vijftien jaar secretaris van de Natuurbeschermingscommissie van de KNNV.

ADRESSEN KNNV-WERKGROEPEN & COMMISSIES

Strandwerkgemeenschap. Penn/adm. P.J. Vos, Munnikenstraat 43, 2315 KV Leiden, tel. (071) 512 49 90 (overdag op werkdagen).

Bryologische en Lichenologische Werkgroep. Secr. D. Kerkhof, Buitenstad 67, 4132 AB Vianen, tel. (0347) 37 40 23, e-mail: d.kerkhof@xs4all.nl

Werkgroep Europese Orchideeën. Secr. D.W. Kapteyn den Boumeester, Gravin Adahof 1, 2114 DW Vogelenzang, tel. (023) 524 34 18. e-mail: europorchidwg@knnv.nl

Werkgroep voor Geologie en Landschap. Secr. Aletta van Embden, Marskramersbaan 18, 3981 TK Bunnik, tel. (030) 656 73 25. e-mail: a.g.van.embden@freeler.nl

Landelijke Insektenwerkgroep. Arjan van der Veen, Karveel 51-61, 8242 XE Lelystad, tel. (0320) 24 66 31, GSM (06) 22 95 23 03, e-mail: avdveen@cuci.nl

Werkgroep Grassen en Schijmgrassen. Secr. G.C.N. van Zanen, de Breekstraat 36, 1024 LJ Amsterdam, tel. (020) 636 99 96.

Moeraswerkgroep. Secr. Kai Waterreus, Torenlaan 6A, 9401 HP Assen, tel. (0592) 30 83 41., e-mail: kai@waterreus.com.

Contactcommissie voor Floristiek en Vegetatiekunde. Secr. Lex van der Steur, Huygenslaan 4, 3852 BH Ermelo, tel. (0341) 55 48 50. e-mail: a.vandersteur@wanadoo.nl.

Natuurbeschermingscommissie. Fons Bongers, Abcouderstraatweg 77, 1105 AA Amsterdam Zuidoost, tel. (0294) 28 40 30. e-mail: fonsbongers@hotmail.com.

Algemene Kamp Commissie. Secr. Carla Kuit, Linnaeusstraat 17 bel, 1093 ED Amsterdam, tel. (020) 693 82 56. e-mail: carlakuit@wanadoo.nl.

Algemene Reis Commissie. Secr. A. Beijersbergen, Van Beethovenstraat 85, 6521 EM Nijmegen, tel. (024) 322 59 50. e-mail: abeijersbergen@hotmail.com.

Kampeergroep KNNV organiseert 's zomers weekendkampen. Secr. C. Kallou, Zevensterveld 14, 2268 AG Leidschendam, tel. (070) 320 64 01.

De Landelijke Jongeren is er voor leden van de KNNV van 20 tot 33 jaar. Adres: Marja Bosveld, Haarweg 23, 6709 PH Wageningen, tel. (0317) 42 44 04, e-mail: lj@knnv.nl.

Stichting Fondsen van de KNNV: Secr. F.H. Fockens, Thorbeckelaan 24, 2811 CE Reeuwijk, tel. (0182) 39 44 94.